

De zondag, een dag apart

Was Nederland vroeger een “Christelijk land”? In elk geval was het Christelijk geloof eeuwenlang dominant en daar houden we nog altijd wetten en tradities aan over. Intussen is er een groot pluralisme in de hedendaagse “samenleving”: naast christelijke opvattingen zijn vele andere voor handen. De betekenis van het (christelijk) geloof voor de samenleving neemt af. Bovendien heeft het gemeenschapsleven meestal plaats gemaakt voor het individualisme: “ieder voor zich”. De gemeenschap is een middel geworden om eigen doelen te realiseren. Sociale verbanden zijn voor velen minder hecht geworden.

Maatschappelijk gezien is er een toename van de vrij besteedbare tijd, terwijl er tegelijk sprake is van toenemende werkdruk en verplichtingen. Er is een groeiende variatie in vormen van vrijetijdsbesteding, gepaard aan meer variabele werktijden. Met de toenemende commercialisering kwam ook de maatschappelijke erkenning van de zondag onder druk te staan. Economische doelmatigheid staat bovenaan, 24x7. Mensen lijken zelf de zeggenschap over de invulling van hun tijd te verliezen.

Een en ander heeft tot gevolg, dat de speciale betekenis van de zondag steeds minder vanzelfsprekend werd.

De zondag is de dag van de Opstanding. Christenen weten niet beter dan dat zondag de rustdag is, al heeft dit geen Bijbelse basis. Dat komt doordat de oude Kerk heeft de Sabbat ingeruild voor de zondag, om toch vooral zich te onderscheiden van de Joden.

In het Oude Testament komen we twee motivaties tegen voor het instellen van de sabbat. De eerste is dat God bij de Schepping de rustdag heeft ingesteld: Hij rustte op de zevende dag en heiligde die, Exodus 20. De tweede is de gedachtenis aan de bevrijding uit de slavernij (Deuteronomium 5): We hoeven niet altijd te zwoegen, de mens heeft rust nodig, het is Gods bedoeling, dat we niet weer slaven worden.

Op de zondag heeft de Gemeente van de Heer de gelegenheid om het heil gemeenschappelijk te vieren en te beleven. In de eredienst wordt de geschonken bevrijding concreet gemaakt. Anders raken we onze identiteit kwijt. “Zondagsheiliging” betekende in onze kringen vroeger (en in sommige kringen nog steeds), dat je bijna niets mocht; dat kan nooit de bedoeling zijn: Jezus benadrukt dat de sabbat er is voor de mens, en de mens niet voor de sabbat.

Voorop staan de voor de kerk beslissende thema’s van de heilsgeschiedenis: schepping, verzoening, verlossing en voleinding. Het is aan de kerk om deze thema’s te vertalen in de richting van wie ze niet verstaan

Daarnaast heeft de zondag ook nog steeds maatschappelijke betekenis. Mensen hebben behoefte aan een ritme van werken en rusten. Pogingen om de zondag af te schaffen, tijdens de Franse (1789) en de Russische revolutie (1917) zijn dan ook mislukt. Om mens te zijn met anderen, in het sociale leven en de familiekring, is gezamenlijke rust als afwisseling van de arbeid onmisbaar. Bovendien drijft de samenleving voor een groot deel op de vrijwillige inzet van mensen in organisaties en verenigingen. Dat is niet mogelijk zonder een gemeenschappelijk ritme.

Samenvattend: voor christenen is de zondag onmisbaar omdat het de dag van de Opstanding is. Liturgie is de vormgeving van het gedenken van de grote daden van God. Het leven is het waard om gevierd te worden.

Naast het samen vieren is ook van belang de waarde van de rust als zodanig en de betekenis: wij zijn geen slaven, maar bevrijde mensen. Juist op zondag ‘hoeven we niet zonodig’ en mogen we tot onszelf en elkaar komen.

Overigens is er ook naast de zondag gelegenheid om als kerk een levensstijl uit te dragen van ‘niet bij brood alleen’. De kerk moet in het maatschappelijk debat opkomen voor de vrijheid en de menselijkheid.

Ds. Bas Urgert